

Rejestracja dzienników i czasopism w świetle prawa prasowego

Obowiązek rejestracji

Wśród przepisów regulujących działalność prasową (Rozdział 4 ustawy Prawo prasowe)² na czoło wysuwa się obowiązek dokonania rejestracji dziennika oraz czasopisma. Zgodnie bowiem z art. 20 ust. 1 zd. 1 pr.pr. „wydawanie dziennika lub czasopisma wymaga rejestracji w sądzie wojewódzkim³ właściwym miejscowo dla siedziby wydawcy, zwanym dalej „organem rejestracyjnym”. We wniosku o rejestrację powinny być zawarte następujące dane: tytuł dziennika lub czasopisma, siedziba i dokładny adres redakcji, dane osobowe redaktora naczelnego, określenie wydawcy oraz jego siedziba i dokładny adres a także częstotliwość ukazywania się dziennika lub czasopisma. W wypadku jakichkolwiek zmian we wskazanym tu zakresie należy zawiadomić o tym nie-

¹ Dr nauk prawnych w zakresie prawa, Instytut Prawa Cywilnego, Katedra Prawa Własności Intelektualnej i Dóbr Niematerialnych na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego.

² Ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r. Prawo prasowe, Dz.U. nr 5, poz. 24 z późn. zm. (dalej jako pr.pr.).

³ Obecnie okręgowym. *Notabene* dziwić musi, że mimo licznych nowelizacji prawa prasowego w obowiązujących przepisach tej ustawy wciąż funkcjonują nieistniejące już dziś instytucje, jak wymienione powyżej sądy wojewódzkie czy rady narodowe (art. 41 pr.pr.). To samo dotyczy odesłań do nieobowiązujących już aktów prawnych, jak Konstytucja Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (art. 2 pr.pr.) czy Kodeks karny z 1969 r. (art. 16 ust. 1 pr.pr.). Na tle analizy przepisów prawa prasowego nie jest trudno zresztą o konkluzję ogólniejszej natury, że ustawa ta jest w chwili obecnej aktem prawnym o przestarzałym charakterze. Jak zauważył Trybunał Konstytucyjny w wyr. z dnia 14 grudnia 2011 r. (SK 42/09, OTK ZU nr 10/A/2011, poz. 118) „ustawa prawo prasowe, obowiązująca od 1 lipca 1984 r. (choć z licznymi zmianami), nie jest aktem prawnym dostosowanym do współczesnych form działalności prasy wynikających z postępu technologicznego, jaki dokonał się w okresie wielu lat od wejścia w życie prawa prasowego. Wyrok niniejszy sygnalizuje też ustawodawcy, że w pracy nad nową ustawą o prawie prasowym potrzebna będzie również konfrontacja proponowanych rozwiązań ze współczesnymi standardami państwa demokratycznego”.

zwłocznie organ rejestracyjny (art. 20 ust. 5 pr.pr.). Poszczególne pojęcia objęte wskazanymi tu danymi precyzuje w szczególności art. 7 ust. 2 pr.pr. I tak dziennikiem jest ogólnoinformacyjny druk periodyczny lub przekaz za pomocą dźwięku oraz dźwięku i obrazu, ukazujący się częściej niż raz w tygodniu, natomiast czasopismem jest druk periodyczny ukazujący się nie częściej niż raz w tygodniu, a nie rzadziej niż raz w r. (pojęcie czasopisma odnosić się też będzie odpowiednio do przekazu za pomocą dźwięku oraz dźwięku i obrazu innego niż określony w definicji dziennika). Dzienniki i czasopisma stanowią prasę, muszą zatem spełniać wymogi dla niej stawiane. Poza wskazanym tu już periodycznym charakterem nie mogą one więc tworzyć zamkniętej, jednorodnej całości, muszą zaś być opatrzone stałym tytułem albo nazwą, numerem bieżącym oraz datą. Redakcją jest jednostka organizująca proces przygotowywania (zbierania, oceniania i opracowywania) materiałów do publikacji w prasie, natomiast redaktorem naczelnym jest osoba posiadająca uprawnienia do decydowania o całokształcie działalności redakcji. Jak podkreśla się w literaturze, wskazując dane osobowe redaktora naczelnego powinno się podać jego miejsce i datę urodzenia, imiona rodziców oraz miejsce zamieszkania, co pozwoli na sprawdzenie czy może on pełnić tę funkcję⁴. Z kolei w myśl art. 8 ust. 1 pr.pr. „wydawcą może być osoba prawna, fizyczna lub inna jednostka organizacyjna, choćby nie posiadała osobowości prawnej. W szczególności wydawcą może być organ państwowy, przedsiębiorstwo państwowe, organizacja polityczna, związek zawodowy, organizacja spółdzielcza, samorządowa i inna organizacja społeczna oraz kościół i inny związek wyznaniowy”⁵. Powierzenie sądom a nie organowi administracyjnemu roli organu rejestracyjnego, z uwagi na niezawisły charakter tych pierwszych, sprzyja realizacji zasady wolności prasy wyrażonej w art. 14 Konstytucji RP i rozwiniętej w art. 1 pr.pr. W świetle tego ostatniego przepisu „prasa, zgodnie z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej, korzysta z wolności wypowiedzi i urzeczywistnia prawo obywateli do ich rzetelnego informowania, jawności życia publicznego oraz kontroli i krytyki społecznej”. Warto przypomnieć, że uchylony w 1989 r. art. 19 pr.pr. stanowił, że „prowadzenie prasowej działalności wydawniczej lub nakładczej wymaga zezwolenia (ust. 1). W celu uzyskania zezwolenia na prowadzenie działalności,

⁴ J. Sobczak, *Prawo prasowe. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 685.

⁵ Zgodnie z art. 8 ust. 2 pr.pr. „organizacja polityczna, związek zawodowy, przedsiębiorstwo państwowe, organizacja spółdzielcza, samorządowa i inna organizacja społeczna oraz kościół i inny związek wyznaniowy może realizować uprawnienia wydawnicze bezpośrednio lub za pośrednictwem wydawnictw własnych, jak również innych wydawnictw, działających jako nakładca”.

o której mowa w ust. 1, organ założycielski wydawnictwa lub inny właściwy organ, a także osoba fizyczna składają pisemny wniosek do Głównego Urzędu Kontroli Publikacji i Widowisk (ust. 2)”. Natomiast zgodnie z pierwotnym brzmieniem art. 20 ust. 1 pr.pr. „Na wydawanie dziennika lub czasopisma wydawca obowiązany jest uzyskać niezależnie od zezwolenia, o którym mowa w art. 19, odrębne zezwolenie Głównego Urzędu Kontroli Publikacji i Widowisk”. Od dnia 6 czerwca 1989 r. Główny Urząd Kontroli Publikacji i Widowisk stał się organem rejestracyjnym (po nowelizacji prawa prasowego ustawą z dnia 30 maja 1989 r.)⁶. Powierzenie funkcji organu rejestracyjnego sądom wojewódzkim (obecnie okręgowym) nastąpiło z dniem 7 czerwca 1990 r., z wejściem w życie ustawy z dnia 11 kwietnia 1990 r. o uchyleniu ustawy o kontroli publikacji i widowisk, zniesieniu organów tej kontroli oraz o zmianie ustawy – Prawo prasowe⁷. Art. 1 tej ustawy nadał właśnie nowe, obecnie obowiązujące brzmienie art. 20 ust. 1 pr.pr., a także przytoczonemu powyżej art. 1 pr.pr.⁸ Przed wskazanymi tu zmianami wszelkie gwarancje dotyczące wolności prasy i słowa miały czysto iluzoryczny charakter, zaś funkcjonowanie w tym zakresie systemu koncesyjnego (wymóg uzyskania zezwolenia na wydawanie dziennika lub czasopisma) i cenzury prewencyjnej pozostawało w sprzeczności z samą istotą tych wolności. Obecnie zakaz cenzury prewencyjnej oraz koncesjonowania prasy zawarty jest bezpośrednio w art. 54 ust. 2 Konstytucji. Należy tu zaznaczyć, że przepis ten dopuszcza jednak wprowadzenie przez ustawę obowiązku uprzedniego uzyskania koncesji na prowadzenie stacji radiowej i telewizyjnej⁹ (w myśl art. 7 ust. 2 pkt 1 pr.pr. programy radiowe i telewizyjne

⁶ Dz.U. nr 34, poz. 187.

⁷ Dz.U. nr 29, poz. 173.

⁸ Do tego czasu art. 1 pr.pr. brzmiał w sposób następujący: „prasa korzysta zgodnie z Konstytucją Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z wolności słowa i druku, realizuje prawo obywateli do informacji i oddziaływania na bieg spraw publicznych, umacnia konstytucyjny ustrój Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, a w szczególności: 1) rozpowszechnia informacje oraz wyraża opinie, służąc rozwojowi socjalistycznych stosunków społecznych, gospodarki narodowej, nauki i kultury, współpracy międzynarodowej w duchu pokoju; 2) urzeczywistnia zasady jawności życia publicznego i kontroli społecznej oraz ujawnia i krytykuje negatywne zjawiska życia społecznego i gospodarczego, jak również prowadzi działalność organizatorską i interwencyjną; 3) umożliwia obywatelom uczestnictwo w konsultacjach społecznych i dyskusjach, a tym samym ich współudział w podejmowaniu decyzji dotyczących węzłowych problemów kraju i innych spraw publicznych”.

⁹ Podobnie zresztą Europejska konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, która w art. 10 ust. 1 zd. 3 „nie wyklucza prawa państw do poddania procedurze zezwoleń przedsiębiorstw radiowych, telewizyjnych lub kinematograficznych”. Konwencja

są prasą). Szczegółowe rozstrzygnięcia w tym zakresie znajdujemy w ustawie o radiofonii i telewizji¹⁰. Zgodnie bowiem z art. 33 ust. 1 u.r.t. „rozpowszechnianie programów radiowych i telewizyjnych, z wyjątkiem programów publicznej radiofonii i telewizji, wymaga uzyskania koncesji”¹¹. Wypada ponadto zasygnalizować, że rozpowszechnianie to odbywa się w ramach prowadzenia działalności gospodarczej¹². Zgodnie zaś z art. 46 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej¹³ wykonywanie działalności w zakresie rozpowszechniania programów radiowych i telewizyjnych wymaga uzyskania koncesji, przy czym szczegółowy zakres i warunki wykonywania działalności gospodarczej podlegającej koncesjonowaniu określają przepisy odrębnych ustaw. Ustawa o radiofonii i telewizji stanowi tu uregulowanie szczególne, przywołany zaś w tym miejscu przepis u.s.d.g. koresponduje z art. 33 ust. 1 u.r.t. Z kolei przepisy dotyczące rejestracji działalności prasowej nie mają zastosowania do działalności dostawców usług medialnych w rozumieniu u.r.t. (art. 24 pr.pr.)¹⁴. Dostawcą usługi medialnej jest w myśl art. 4 pkt 4 u.r.t. osoba fizyczna, osoba prawna lub osobowa spółka handlowa ponosząca odpowiedzialność redakcyjną za wybór treści usługi medialnej i decydująca o sposobie zestawienia tej treści, będąca nadawcą lub podmiotem dostarczającym audiowizualną usługę medialną na żądanie. Usługą medialną jest natomiast usługa w postaci programu albo audiowizualnej usługi medialnej na żądanie, za którą odpowiedzialność redakcyjną ponosi jej dostawca i której podstawowym celem jest dostarczanie poprzez sieci telekomunikacyjne ogółowi odbiorców audycji, w celach informacyjnych, rozrywkowych lub edukacyjnych. Usługą medialną jest także przekaz handlowy (art. 4 pkt 1 u.r.t.). Wreszcie

ta (dalej jako EKPC) sporządzona została w Rzymie 4 listopada 1950 r. i weszła w życie w dniu 3 września 1953 r. Polska ratyfikowała ją 19 stycznia 1993 (Dz.U. nr 61, poz. 284 z późn. zm.).

¹⁰ Ustawa z dnia 29 grudnia 1992 r., tekst jedn. Dz.U. 2011, nr 43, poz. 226 z późn. zm. (dalej jako u.r.t.).

¹¹ Koncesji wymaga rozpowszechnianie programów, tj. „emisja programu drogą bezprzewodową lub przewodową do odbioru przez odbiorców” (art. 4 pkt 7 u.r.t.), nie dotyczy to natomiast wcześniejszych faz tworzenia i zestawiania poszczególnych audycji i całego programu (por. S. Piątek, [w:] *Ustawa o radiofonii i telewizji. Komentarz*, red. S. Piątek, Warszawa 2014, s. 361).

¹² Por. S. Piątek, op.cit., s. 361.

¹³ Tekst jedn. Dz.U. 2013, poz. 672 z późn. zm. (dalej jako u.s.d.g.).

¹⁴ To samo odnosi się do działalności Polskiej Agencji Prasowej, której działalność reguluje ustawa z dnia 31 lipca 1997 r. o Polskiej Agencji Prasowej (Dz.U. nr 107, poz. 687 z późn. zm.).

audiowizualną usługą medialną na żądanie jest usługa medialna świadczona w ramach prowadzonej w tym zakresie działalności gospodarczej, polegająca na publicznym udostępnianiu audycji audiowizualnych na podstawie katalogu ustalonego przez podmiot dostarczający usługę (art. 4 pkt 1 u.r.t.).

Przyjęty obecnie w ustawie Prawo prasowe tryb rejestracyjny jest odmianą szeroko pojętego systemu zgłoszeniowego i z całą pewnością nie mieści się w modelu koncesjonowania prasy, w którym wydawanie tytułu prasowego byłoby uzależnione od wydania konstytucyjnej decyzji organu administracyjnego, przyznającej prawo na takie wydawanie. Nie ma też oczywiście nic wspólnego z cenzurą prewencyjną¹⁵. Zbliżony jest on natomiast do rozwiązań przyjętych w prawie prasowym z 1938 r.¹⁶, którego art. 17 ust. 1 stanowił, że „kto zamierza wydawać czasopismo, powinien zgłosić o tym na piśmie właściwej powiatowej władzy administracji ogólnej (...)” natomiast „władza administracyjna wyda natychmiast bezpłatne potwierdzenie zgłoszenia” (ust. 4 powołanego artykułu)¹⁷. Omawiając generalny model trybu rejestracyjnego Trybunał Konstytucyjny zwrócił uwagę, że „wolność prasy nie wymaga więc żadnej decyzji władzy publicznej; wynika ona z domniemania wolności jednostki w społeczeństwie demokratycznym. System rejestracyjny jest bliski »czystemu«” systemowi zgłoszeniowemu i opozycyjny wobec systemu koncesyjnego (prewencyjnego) wymagającego uprzedniego zezwolenia władzy, mającego charakter konstytucyjny. Podobnie jednak jak w systemie koncesyjnym, jednostka jest związana pewną procedurą, określoną przez władzę publiczną. Chodzi o uprzedzenie władzy o decyzji prowadzenia przedsięwzięcia, na warunkach dotyczących formy i niekiedy okresu, przewidzianych przez ustawę. Różnica w porównaniu z systemem prewencyjnym jest taka, że w systemie re-

¹⁵ „Czysty” system zgłoszeniowy nie dopuszcza jednak nawet obowiązku rejestracji. Z kolei w niektórych państwach europejskich (Wielka Brytania, Francja, Hiszpania) w ramach istniejącego systemu rejestracyjnego właściwe organy nie mogą odmówić dokonania rejestracji.

¹⁶ Dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 21 listopada 1938 r. Prawo prasowe, Dz.U. nr 89, poz. 608.

¹⁷ Art. 17 tego aktu wskazywał w ust. 1 następujące dane objęte zgłoszeniem: a) tytuł wydawnictwa, jego zakres, termin i miejsce wydawania; b) adres redakcji i administracji; c) imiona, nazwiska i adresy redaktorów; d) zakład, w którym czasopismo będzie odbijane; e) imiona, nazwiska i adresy wydawców, właścicieli, użytkowników i dzierżawców czasopisma. Ponadto wydawcy powinni byli złożyć wspólnie z redaktorami oświadczenie, że ustanowieni redaktorzy odpowiadają określonym dla nich w art. 16 warunkom (ust. 2). Jeżeli wydawcą była osoba prawna, należało również podać imiona, nazwiska i adresy osób upoważnionych do działania w jej imieniu (ust. 3).

jestracyjnym rola władzy jest pasywna, samo zgłoszenie nie przyznaje władzy publicznej żadnych uprawnień decyzyjnych. Powoduje tylko zarejestrowanie zgłoszenia, po sprawdzeniu dokonania koniecznych formalności. Zarejestrowanie jest zarazem potwierdzeniem, że zgłaszający działa prawidłowo. Władza otrzymuje tylko informację. Po złożeniu takiej deklaracji zgłoszeniowej jednostka będzie działać, ponieważ podjęła taką decyzję. W systemie tym chodzi o dopełnienie pewnych formalności, a nie o tworzenie jakiejś bariery, która sprzeciwiałaby się woli zgłaszającego¹⁸. Należy jednak zauważyć, że przyjęty w polskim prawie tryb rejestracyjny wydawania dzienników i czasopism odbiega trochę od wskazanego tu modelu generalnego, art. 21 pr.pr. przewiduje bowiem odmowę rejestracji w wypadkach w tym przepisie wskazanych.

Procedura rejestracyjna

Obowiązkowi rejestracji podlega wydawanie dziennika oraz czasopisma. Jeżeli więc dany przekaz odpowiada ustawowo wskazanym dla nich cechom, będą one tym obowiązkiem objęte. Odnosić się to zatem będzie także do dzienników i czasopism wydawanych za pośrednictwem Internetu oraz bloga. W postanowieniu z dnia 15 grudnia 2010 r.¹⁹ Sąd Najwyższy stwierdził, że „przekaz za pośrednictwem Internetu, jeżeli spełnia wymogi określone w treści art. 7 ust. 2 pkt 1 pr.pr. jest prasą, a interwał czasowy, w jakim się pojawia, determinuje to, czy jest to dziennik w rozumieniu art. 7 ust. 2 pkt 2 pr.pr., czy też czasopismo w rozumieniu art. 7 ust. 2 pkt 2 pr.pr.” Ustawodawca wyraźnie i jednoznacznie zauważa, że prasą są zarówno dzienniki i czasopisma, jak i „wszelkie istniejące i powstające w wyniku postępu technicznego środki masowego przekazywania (...) upowszechniające publikacje periodyczne za pomocą druku, wizji, fonii lub innej techniki rozpowszechniania” – art. 7 ust. 2 pkt 1 *in fine*. W tej sytuacji jest rzeczą bezsporną, że dzienniki i czasopisma przez to, iż ukazują się w formie przekazu internetowego nie tracą znamion tytułu prasowego i to zarówno wówczas, gdy przekaz internetowy towarzyszy przekazowi utrwalonemu na papierze, drukowanemu, stanowiąc inną, elektroniczną jego postać w systemie online, jak i wówczas, gdy przekaz istnieje tylko w formie elektronicznej w Internecie, ale ukazuje się periodycznie, spełniając wymogi, o których mowa w art. 7 ust. 2 pr.pr. Nie ulega przy tym wątpliwości, że Internet nie podlega żadnej rejestracji. Internet jest tylko środkiem prze-

¹⁸ Wyrok z dnia 20 lutego 2007 r., sygn. akt P 1/06, OTK ZU nr 2/A/2007, poz. 11.

¹⁹ Sygn. akt III KK 250/10, OSNKW 2011, nr 3, poz. 26. Por. także: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 lipca 2007 r., sygn. akt IV KK 174/07, OSP 2008, nr 6, poz. 60.

kazu, podobnie jak ryza papieru. (...) Za jego pośrednictwem wymienia się korespondencję, podobnie jak przekazuje się korespondencję w formie pisemnej na papierze. Przekaz korespondencji w Internecie nie podlega rejestracji, natomiast wydawanie w formie elektronicznej prasy dostępnej w Internecie musi być rejestrowane²⁰. Jeżeli chodzi o bloga²¹, w orzecznictwie zwrócono uwagę²², że przekaz w tej formie nie zawsze ma charakter prywatny, wyłącznie opiniotwórczo-literacki, zdeterminowany osobowością jego twórcy. Nie jest więc na tyle zamkniętą i jednorodną formą publikacji, aby jako przekaz internetowy nie mógł spełniać ustawowych przesłanek pojęcia prasy. Niektóre blogi zatem, z uwagi na swoją periodyczność oraz wypełnianie innych wymogów określonych w art. 7 ust. 2 pkt 1 pr.pr., będą musiały zostać zaliczone do prasy, podlegając określonemu w art. 20 ust. 1 pr.pr. obowiązkowi rejestracji. Obowiązek ten jednak nie dotyczy blogów związanych z konkretnymi tytułami prasowymi i ukazujących się niejako w ramach ich elektronicznej postaci, czy też tych, które z racji swej zawartości stanowią utwory literackie²³.

Wniosek o rejestrację nie podlega rygorom formularza (musi jedynie zawierać wskazane powyżej dane), podlega natomiast opłacie stałej w kwocie 40 zł, pobieranej od wniosku o wszczęcie postępowania nieprocesowego (art. 23 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych)²⁴. Składa się go, zgodnie z art. 20 ust. 1 pr.pr., do sądu okręgowego właściwego

²⁰ Por. także: J. Barta, R. Markiewicz, *Internet a prawo*, Kraków 1998, s. 35–41; J. Sobczak, *Ustawa prawo prasowe. Komentarz*, Warszawa 1999, s. 113, 273–274 oraz tenże idem, *Prawo prasowe. Komentarz*, s. 318 i n.; E. Nowińska, *Nieuczciwa reklama w Internecie – problemy prawne*, [w:] *Internet – problemy prawne*, red. R. Skubisz, Lublin 1999, s. 51; E. Nowińska, M. du Vall, *Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Komentarz*, Warszawa 2001, s. 184.

²¹ Zgodnie z definicją zawartą pod hasłem Blog, [w:] Wikipedia, wolna encyklopedia: „Blog (ang. *web log* – dziennik sieciowy) – rodzaj strony internetowej zawierającej odrębne, uporządkowane chronologicznie wpisy. Blogi umożliwiają zazwyczaj archiwizację oraz kategoryzację i tagowanie wpisów, a także komentowanie notatek przez czytelników danego dziennika sieciowego. Ogół blogów traktowany jako medium komunikacyjne nosi nazwę blogosfery. Blog od wielu innych stron internetowych różni się zawartością. Niegdyś weblogi utożsamiano ze stronami osobistymi (czy domowymi). Dziś ten pogląd jest nieaktualny, wciąż jednak od innych stron internetowych blogi odróżnia bardziej personalny charakter treści: częściej stosowana jest narracja pierwszoosobowa, a fakty nierzadko przeplatają się z opiniami autora. Ponadto można spotkać się z definicją bloga jako sposobu komunikacji”.

²² Por. postanowienie Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 18 stycznia 2013 r., sygn. akt I ACa 1031/12, Legalis.

²³ Por. J. Sobczak, *Prawo prasowe. Komentarz*, s. 320 – 321.

²⁴ Tekst jedn. Dz.U. 2010, nr 90, poz. 594 z późn. zm.

miejscowo dla siedziby wydawcy. W myśl tego samego przepisu, do postępowania rejestracyjnego stosuje się przepisy Kodeksu postępowania cywilnego²⁵ o postępowaniu nieprocesowym, ze zmianami wynikającymi z pr.pr. (w grę będą tu zatem wchodzić przepisy art. 506–525 k.p.c. oraz art. 694(1) – 694(8) k.p.c.). Natomiast na podstawie delegacji zawartej w art. 23a pr.pr. wzór i sposób prowadzenia rejestru dzienników i czasopism określa rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 lipca 1990 r. w sprawie rejestru dzienników i czasopism²⁶. Zgodnie z § 4 ust. 1 tego rozporządzenia „podstawą postanowienia zarządzającego wpis do rejestru są wyłącznie dokumenty złożone do akt rejestrowych. W postanowieniu zarządzającym wpis do rejestru sąd rejestrowy określa dosłowną treść wpisu oraz rubrykę rejestru, w której wpis ma być dokonany”.

Uczestnikami postępowania rejestrowego są wszyscy zainteresowani, którzy zgłoszą swój udział w sprawie. W myśl art. 510 § 1 k.p.c. „zainteresowanym w sprawie jest każdy, czyich praw dotyczy wynik postępowania, może on wziąć udział w każdym stanie sprawy aż do zakończenia postępowania w drugiej instancji. Jeżeli weźmie udział, staje się uczestnikiem. Na odmowę dopuszczenia do wzięcia udziału w sprawie przysługuje zażalenie”. Wynik postępowania dotyczy praw tej osoby, która w tym wyniku ma zarówno interes bezpośredni, jak i pośredni²⁷. „Zainteresowanym w sprawie o rejestrację dziennika lub czasopisma jest wydawca, który zamierza wydawać dany periodyk. Wynik sprawy ma w tym przypadku dla wydawcy to chociażby znaczenie, że rejestracja dziennika lub czasopisma wyklucza możliwość popełnienia przestępstwa²⁸ z art. 45 pr.pr.”²⁹ Zainteresowanym będzie tu oczywiście także redaktor naczelny – wpisanie go do rejestru powoduje bowiem, że mogą być przeciw niemu kierowane roszczenia z tytułu odpowiedzialności za treści materiałów prasowych³⁰. Sprawy o rejestrację rozpoznaje sąd w składzie jednego

²⁵ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r., tekst jedn. Dz.U. 2014, poz. 101 z późn. zm. (dalej jako k.p.c.).

²⁶ Dz.U. nr 46, poz. 275 z późn. zm.

²⁷ Por. Z. Husak, [w:] W. Lis, P. Wiśniewski, Z. Husak, *Prawo prasowe. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 436.

²⁸ Obecnie wykroczenia – kwestia zostanie omówiona w dalszej części niniejszej publikacji.

²⁹ K. Paczoska, [w:] *Prawo prasowe. Komentarz*, red. B. Kosmus, G. Kuczyński, Warszawa 2013, s. 308.

³⁰ Ibidem, s. 309.

sędziego. O ile nie uzna on za celowe³¹ wyznaczenie rozprawy, rozpoznanie następuje bez jej przeprowadzenia. W tym ostatnim wypadku możliwe jest rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym (choć regułą jest posiedzenie jawne). Z wyłączeniem prowadzenia rozprawy, czynności w postępowaniu rejestrowym mogą być wykonywane także przez referendarza sądowego. Na posiedzeniu sąd może – stosownie do okoliczności – wysłuchać uczestników postępowania bądź zażądać oświadczeń na piśmie. Rozstrzygając wniosek o rejestrację sąd w pierwszej kolejności sprawdza dopełnienie wymogów formalnych, tj. podanie danych wskazanych w art. 20 ust. 2 pr.pr. oraz wniesienie opłaty. Następnie sąd bada czy rejestracja danego tytułu prasowego może naruszyć prawa do ochrony nazwy istniejącego już tytułu prasowego. Ochrona ta nie jest uzależniona od faktycznego ukazywania się tytułu prasowego na rynku, ale od faktu zarejestrowania. „W postępowaniu rejestrowym okoliczność, że czasopismo nie jest wydawane przez czas dłuższy niż jeden rok, nie może być badana. Postępowanie to ma bowiem charakter formalny, a więc sąd bada jedynie czy wniosek odpowiada przepisom prawa prasowego”³². Centralny rejestr czasopism prowadzi Sąd Okręgowy w Warszawie i do niego powinien zwrócić się sąd rejestrowy z zapytaniem czy w związku z postępowaniem rejestrowym nie występuje zbieżność nazwy z już istniejącym tytułem prasowym³³. Dokonując oceny sąd rejestrowy „nie będzie badał, który z podmiotów (zarejestrowany czy też wnioskujący o rejestrację) będzie miał prawo do tytułu danego dziennika lub czasopisma. Sąd ma jedynie ocenić, czy – w świetle już zarejestrowanego tytułu – zarejestrowanie zbliżonego (identycznego) może prowadzić do naruszenia praw do tytułu zarejestrowanego”³⁴. Jak podkreślił Sąd Apelacyjny w Warszawie w postanowieniu z dnia 18 stycznia 2013 r.³⁵, „na rynku prasowym mogą funkcjonować tytuły podobne, jednakże stopień tego podobieństwa nie może wprowadzać przeciętnego czytelnika w błąd. Z tych względów tytuł prasowy podlegający rejestracji nie może być »zbieżny« z ty-

³¹ Wyznaczenie rozprawy będzie celowe np. w sytuacji, gdy z pism przygotowawczych wynika, że interesy uczestników są sporne lub gdy sąd poweźmie wątpliwości co do poprawności zgłoszonego tytułu (por. ibidem, s. 306 oraz wskazana tam literatura).

³² Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 9 kwietnia 2003 r., sygn. akt I ACa 1282/03, Legalis.

³³ Por. M. Brzozowska-Pasieka, [w:] M. Brzozowska-Pasieka, M. Olszyński, J. Pasieka, *Prawo prasowe. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 267.

³⁴ Ibidem.

³⁵ Sygn. akt I ACa 15/13, Legalis.

tułem już zarejestrowanym³⁶ (...). Do kategorii tej nawiązuje również § 4 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 lipca 1990 r. (...) wskazując, że sąd rejestrowy z urzędu bada, czy nazwa dziennika lub czasopisma nie jest zbieżna z istniejącym już tytułem prasowym. Zwrot »zbieżny« ma oczywiście szerszy zakres znaczeniowy, aniżeli określenie »identyczny«, czy »taki sam« (...).» W kontekście rozpatrywanej przez siebie sprawy Sąd Apelacyjny w Warszawie w przytoczonym tu postanowieniu zwrócił uwagę na cechy niedopuszczalnie bliskiego stopnia podobieństwa pomiędzy tytułami prasowymi: „zastosowano tu bowiem prosty (nieskomplikowany) zabieg przestawienia wyrazów i dokonano niewielkiej zmiany pisowni jednego z nich, ale pozostaje ogólne wrażenie podobieństwa obu tytułów, nawet jakby zamierzonego przez wnioskodawcę. Różnica sprowadza się do sposobu pisowni związanej z zasadami ortografii elementu składowego (...) w tytule zarejestrowanym oraz kolejności poszczególnych słów (...). Uzasadniona jest zatem obawa, że zbieżność obydwu tytułów stanowić będzie źródło potencjalnych pomyłek ze strony czytelników, uniemożliwiając im wybór i kupno tytułu, o który rzeczywiście im chodzi. Na dalszy plan w tym ogólnym odbiorze nazwy schodzi także, zdaniem Sądu Apelacyjnego, źródłosłów (...), który wymaga pogłębionych, dalszych zabiegów interpretacyjnych etymologii ich powstania, a nie ma wyraźnej dystynkcji odróżniającej. Co do argumentacji wnioskodawcy, że przecież w przypadku obu tytułów chodzi o tego samego wydawcę zauważyć należy, że przedmiotem ochrony jest nazwa pisma (a w tle – czytelników, rynku czytelniczego), która podlega samodzielnie ochronie”.

Postępowanie rejestrowe kończy wydanie orzeczenie w formie postanowienia o wpisie albo odmowie wpisu do rejestru. Zgodnie z art. 21 pr.pr. „organ rejestracyjny odmówi rejestracji, jeżeli wniosek nie zawiera danych, o których mowa w art. 20 ust. 2, lub jej udzielenie stanowiłoby naruszenie prawa do ochrony nazwy istniejącego już tytułu prasowego”. W odniesieniu do ochrony nazwy tytułu prasowego cytowany powyżej Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę na podobieństwo formuły ochrony art. 21 pr.pr. z unormowaniem art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji³⁷. Przepis ten definiuje delikt nieuczciwej konkurencji jako działanie sprzeczne z prawem lub dobrymi obyczajami, jeżeli zagraża lub narusza interes innego przedsiębiorcy lub klienta i przykładowo wymienia takie oznaczenie przed-

³⁶ Por. także: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 grudnia 1997 r., III CKN 443/97, OSNC 1998, nr 5, poz. 88 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 października 2002 r., I CKN 1344/00, Legalis.

³⁷ Tekst jedn. Dz.U. 2003, nr 153, poz. 1503 z późn. zm.

siębiorky, które może wprowadzać w błąd co do jego tożsamości (por. art. 3 ust. 2 *in principio* i art. 5 tejże ustawy). W świetle art. 21 pr.pr. chodzi zaś przecież „o niedopuszczenie na rynek tytułów, których rejestracja stanowiłaby naruszenie prawa do ochrony nazwy istniejącego już tytułu prasowego, a więc w istocie chodzi o obronę przed nieuczciwą konkurencją”. Natomiast „brak jest podstaw prawnych do badania przez sąd, w związku z rejestracją dziennika lub czasopisma, czy jego tytuł zawiera stwierdzenie zgodne, czy też niezgodne z faktycznym stanem rzeczy. Nie oznacza to, że sąd jest zobligowany do zarejestrowania każdego tytułu prasowego bez względu na jego treść. Granicą wolności prasy oraz prawa do swobodnego wyrażania opinii i poglądów są prawa innych osób i podmiotów prawnych, których konieczność ochrony wynika z obowiązujących przepisów. Z tych względów nie można skutecznie domagać się zarejestrowania czasopisma, którego tytuł wypełnia znamiona przestępstwa, narusza cudze dobra osobiste, czy zawiera treści obelżywe. W każdym przypadku odmowy rejestracji czasopisma należy jednak wskazać konkretny przepis prawny sprzeciwiający się rejestracji”³⁸. Od postanowienia kończącego postępowanie rejestrowe przysługuje apelacja. Na orzeczenia referendarza sądowego przysługuje skarga. W razie uwzględnienia środka odwoławczego od orzeczenia dotyczącego wpisu do rejestru, sąd drugiej instancji uchyla zaskarżone orzeczenie i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania sądowi rejestrowemu. W sprawach o wpis do rejestru dzienników i czasopism nie jest natomiast dopuszczalna skarga kasacyjna³⁹.

Wpis do rejestru następuje na podstawie postanowienia o wpisie i powinien być dokonany niezwłocznie po wydaniu tego postanowienia. W myśl art. 684 (5) § 2 k.p.c. jest ono skuteczne i wykonalne z chwilą jego wydania. Zgodnie z art. 20 ust. 3 pr.pr. postanowienie zarządzające wpis do rejestru sąd uzasadnia tylko na wniosek. Jeżeli organ rejestracyjny nie rozstrzygnie wniosku o rejestrację w ciągu 30 dni od jego zgłoszenia, można rozpocząć wydawanie dziennika lub czasopisma bez rejestracji (art. 20 ust. 4 pr.pr.). Celem tej regulacji nie jest jednak wskazanie alternatywnego do dokonania rejestracji sposobu zakończenia postępowania rejestracyjnego, ale przeciwdziałanie wypadkom nieuzasadnionego przedłużania tego postępowania. Zawsze bowiem kończy się ono dopiero z chwilą rejestracji albo odmowy rejestracji dziennika lub cza-

³⁸ Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 7 kwietnia 1999 r., sygn. akt I ACa 738/98, Legalis.

³⁹ Patrz w tej kwestii postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 8 maja 2003 r., sygn. akt I CK 62/03 oraz z dnia 27 czerwca 2003 r., I CK 119/03.

sopisma⁴⁰. Jeżeli zatem odmowa nastąpi już po rozpoczęciu wydawania tytułu prasowego w efekcie upływu wskazanego tu terminu, konieczne będzie zakończenie jego wydawania. W przeciwnym wypadku dalsze wydawanie dziennika lub czasopisma stanowić będzie wykroczenie z art. 45 pr.pr.

Na zakończenie należy zauważyć, że zarówno w doktrynie, jak i w orzecznictwie wskazuje się na dwie zasadnicze funkcje, jakie pełni rejestr czasopism, tj.: 1) ochrony nazw istniejących już tytułów prasowych (a tym samym ochrony prawa wydawcy do nazwy tytułu prasowego); 2) ochrony interesów potencjalnych czytelników. W tym ostatnim wypadku chodzi o zapobieżenie wprowadzenia czytelników w błąd co do rzeczywistej tożsamości danego pisma. „Z tych względów sąd w postępowaniu rejestrowym ma obowiązek badania z urzędu, czy zgłoszony do rejestracji tytuł prasowy odróżnia się dostatecznie od tytułu już istniejącego oraz czy proponowany tytuł nie będzie mylony z istniejącym”⁴¹. W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego zauważono, że wynikająca z pr.pr. regulacja dotycząca trybu rejestracyjnego dzienników i czasopism, a w szczególności określona w art. 20 ust. 1 zd. 1 pr.pr., stanowi ograniczenie w zakresie korzystania z wolności słowa, o której mowa w art. 54 ust. 1 Konstytucji RP. W wyr. z dnia 14 grudnia 2011 r.⁴² Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że „ograniczenie to nie jest jednak zbyt uciążliwe (...), a wprowadzony w prawie prasowym obowiązek rejestracji dzienników i czasopism ma na celu ochronę innych wartości konstytucyjnych, co podkreślił już Trybunał w wyr. w sprawie P 1/06⁴³.

⁴⁰ Por. J. Sobczak, *Prawo prasowe. Komentarz*, s. 695.

⁴¹ Cytowane powyżej postanowienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie.

⁴² Sygn. akt SK 42/09, OTK ZU nr 10/A/2011, poz. 118.

⁴³ Wyrok z dnia 20 lutego 2007 r., OTK ZU nr 2/A/2007, poz. 11. W wyr. tym Trybunał Konstytucyjny zauważył w szczególności, że „wprowadzony przez ustawę system rejestracji oraz odmowy rejestracji jest niewątpliwie pewnym ograniczeniem korzystania z wolności, wynikających ze wskazanych przez sąd wzorców kontroli, a mianowicie: wolności wyrażania swoich poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji i idei (art. 54 ust. 1 Konstytucji, art. 10 ust. 1 Konwencji). Jest więc także ograniczeniem korzystania z powyższych wolności w formie szczególnej, tzn. prasy, co oznacza w rezultacie ograniczenie korzystania z poszczególnych wolności, wynikających z zasady wolności prasy, a mianowicie: wolności dziennikarza, wolności czytelników (adresatów) prasy oraz wolności przedsięwzięć gospodarczych, umożliwiających realizację wymienionych wyżej wolności wypełniających intelektualną funkcję wolności prasy. Na współcześnie pojmowaną ideę wolności prasy składają się bowiem wolności o charakterze intelektualnym oraz wolności o charakterze ekonomicznym, umożliwiające realizację »wolności intelektualnych« (...). Jednakże ograniczenie wolności wypowiedzi w wyniku wprowadzenia trybu rejestracyjnego nie narusza w żaden sposób istoty tej wolności”.

W szczególności wprowadzone w zaskarżonej regulacji ograniczenie wolności słowa jest uzasadnione ochroną wolności i praw innych osób, a więc przesłanką, o której mowa w art. 31 ust. 3 Konstytucji. Zwracał na to uwagę również Sąd Najwyższy. W postanowieniu z 26 lipca 2007 r. (IV KK 174/07)⁴⁴ stwierdził on między innymi: „Warto zauważyć, że rejestracja dzienników i czasopism ma na celu ochronę odbiorcy, który winien mieć pewność, że tytuł prasowy, którego jest odbiorcą, jest tym tytułem, który pragnie nabyć lub z którego treścią pragnie się zapoznać oraz niedopuszczenie na rynek do obiegu tytułów prasowych, których rejestracja stanowiłaby naruszenie prawa ochrony nazwy istniejącego już tytułu prasowego – a więc ochrona przed nieuczciwą konkurencją. Ochrona ta w równym stopniu dotyczy prasy drukowanej, jak i tej która rozpowszechniana jest za pomocą Internetu”. Z wyjaśnień Sądu Najwyższego, dotyczących wąskiego zakresu kognicji sądów dokonujących rejestracji dzienników i czasopism, wynika również niewielki zakres ograniczenia wolności słowa. W postanowieniu z 13 czerwca 2002 r. (V CKN 1040/00)⁴⁵ stwierdził on między innymi: „Omawiane postępowanie rejestrowe (niezależnie od tego, czy system rejestracji wynikający z prawa prasowego uważa się za system zgłoszeniowy, czy bardziej rygorystyczny, ściśle rejestracyjny), podobnie jak inne postępowania rejestrowe, z samej swej istoty charakteryzuje się bardzo ograniczonym zakresem kontroli sądu, a wydawane przezeń orzeczenia mają zasadniczo charakter »ewidencyjny«. To jednak dotyczy wszystkich orzeczeń, także o pierwszy wpis do rejestru, co oznacza, że nie można w tej cesze poszukiwać istotnego kryterium odróżniającego. Jednocześnie «ewidencyjny» charakter orzeczeń o wpisie (o zmianie wpisu) nie pozbawia go doniosłości prawnej. (...) Rola sądu rejestrowego jest wyraźnie ograniczona do ewidencjonowania danych określonych przez przepisy. Pozostaje to w związku z zasadniczym celem prowadzenia rejestru dzienników i czasopism, którym jest zapobieżenie istnieniu na rynku prasowym pism o identycznych tytułach i niedopuszczenie na ten rynek tytułów, które stanowiłyby naruszenie praw do ochrony nazw tytułów już istniejących. Z tego, co powiedziano o charakterze postępowania rejestrowego wynika, że nie można w jego ramach prowadzić i rozstrzygać sporu o prawo do tytułu prasowego”. Nieprzypadkowo też – zauważył Sąd Najwyższy – prawo prasowe nie posługuje się słowem: „sąd”, lecz określeniem „organ rejestracyjny”. W świetle powyższych ustaleń Trybunał Konstytucyjny nie dopatrywał się takiego ograniczenia wolności słowa przez regulację wprowadzającą omawiany tu obowiązek rejestracji, które

⁴⁴ OSP 2008, nr 6, poz. 60.

⁴⁵ OSNC 2003, nr 7–8, poz. 111.

uzasadniałoby ocenę, iż jest ono ograniczeniem naruszającym art. 54 ust. 1 lub art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

Zawieszenie wydawania dziennika lub czasopisma oraz utrata ważności rejestracji

Wydawanie dziennika lub czasopisma może zostać zawieszono. Sąd rejestrowy może wydać postanowienie w tej sprawie, jeżeli w danym dzienniku lub czasopiśmie w ciągu r. co najmniej trzykrotnie zostało popełnione przestępstwo stwierdzone prawomocnym wyrokiem karnym (skazującym albo warunkowo umarzającym postępowanie). Wskazany tu okres roczny należy liczyć od daty popełnienia pierwszego z tych przestępstw⁴⁶. Odnoszący się do tej kwestii art. 22 pr.pr. zakreśla jednocześnie ramy czasowe zawieszenia, które może nastąpić na czas nie dłuższy niż rok liczony od daty wydania postanowienia. Jednocześnie wymaga podkreślenia, że zawieszenie wydawania dziennika lub czasopisma w sytuacji tu wskazanej pozostawione zostało do uznania sądu, który „może”, ale nie „musi” orzec o zawieszeniu. Rozważając zatem tę kwestię sąd powinien mieć na uwadze szereg okoliczności, w szczególności charakter popełnionych przestępstw, stopień społecznej szkodliwości czynów, rodzaj naruszonych dóbr prawnych, motywację sprawcy, sposób i okoliczności popełnienia przestępstwa⁴⁷.

W myśl art. 37b pr.pr. sąd przekazuje właściwemu organowi rejestracyjnemu zawiadomienie o wyr. skazującym za przestępstwa, o których mowa w rozdziale 7 pr.pr., niezwłocznie po uprawomocnieniu. W związku z omawianym tu zagadnieniem chodzić będzie zatem o przestępstwa określone w art. 47–49a pr.pr. Słusznie jednak zauważa J. Sobczak⁴⁸, że treść art. 37b pr.pr. nie została należycie skorelowana z dyspozycją art. 22 pr.pr. Ten ostatni przepis bowiem, poza przestępstwami wskazanymi w pr.pr., odnosi się także do przestępstw stypizowanych w innych ustawach. W literaturze⁴⁹ wskazuje się w szczególności na następujące przestępstwa określone w Kodeksie karnym⁵⁰ oraz ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych⁵¹: 1) rozpowszechnianie wizerunku

⁴⁶ Por. K. Paczoska, op.cit., s. 317.

⁴⁷ Z. Husak, op.cit., s. 444.

⁴⁸ J. Sobczak, *Prawo prasowe. Komentarz*, s. 842.

⁴⁹ Por. Z. Husak, op.cit., s. 445–446; K. Paczoska, s. 318–319.

⁵⁰ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r., Dz.U. nr 88, poz. 553 z późn. zm. (dalej jako k.k.).

⁵¹ Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r., tekst jedn. Dz.U. 2006, nr 90, poz. 631 z późn. zm. (dalej jako pr.aut.).

nagiej osoby lub osoby w trakcie czynności seksualnej bez jej zgody (art. 191a § 1 k.k.); 2) propagowanie lub pochwała zachowań pedofilskich (art. 200b k.k.); 3) produkowanie tzw. twardej pornografii (art. 202 § 3 k.k.); 4) zniesławienie w typie kwalifikowanym (art. 212 § 2 k.k.); 5) znieważenie w typie kwalifikowanym (art. 216 § 2 k.k.); 6) rozpowszechnianie wiadomości z postępowania przygotowawczego (art. 241 § 1 k.k.); 7) rozpowszechnianie wiadomości z rozprawy sądowej prowadzonej z wyłączeniem jawności (art. 241 § 2 k.k.); 8) publiczne nawoływanie do popełnienia przestępstwa lub publiczna pochwała popełnienia przestępstwa (art. 255 k.k.); 9) publiczne propagowanie totalitarnego ustroju państwa lub nawoływanie do nienawiści na tle różnic narodowościowych, etnicznych, rasowych, wyznaniowych albo ze względu na bezwyznaniowość (art. 256 § 1 k.k.); 10) ujawnienie informacji niejawnych o klauzuli „tajne” lub „ściśle tajne” (art. 265 § 1 k.k.); 11) plagiat (art. 115 pr.aut.); 12) rozpowszechnianie cudzego utworu bez uprawnienia albo wbrew jego warunkom (art. 116 pr.aut.). W komentarzach wskazuje się również na przestępstwa znieważenia: Narodu Polskiego (art. 133 k.k.), Prezydenta RP (art. 135 § 2 k.k.), uczuć religijnych (art. 196 k.k.) oraz przestępstwo określane jako mowa nienawiści (art. 257 k.k.)⁵².

W świetle powyższych uwag w pewnych sytuacjach powzięcie przez organ rejestracyjny informacji o popełnionym przestępstwie może niekiedy stanowić problem. Wydaje się więc, że choć przepis wyraźnie tak nie stanowi, sąd prowadzący postępowanie wykonawcze w sprawie karnej powinien w każdym wypadku zawiadomić właściwy sąd okręgowy o fakcie popełnienia przestępstwa w danym dzienniku lub czasopiśmie. Podzielam przy tym pogląd, że złożenie takiego zawiadomienia z własnej inicjatywy przez redaktora naczelnego powinno być brane pod uwagę przez sąd rejestracyjny jako przesłanka przemawiająca przeciwko zawieszeniu wydawnictwa⁵³. Od postanowienia o zawieszeniu wydawania dziennika lub czasopisma, podobnie jak od postanowienia o odmowie rejestracji, przysługuje prawo złożenia środka odwoławczego do sądu apelacyjnego.

Przepisy pr.pr. nie przewidują możliwości cofnięcia rejestracji dziennika lub czasopisma. Możliwa jest jednak utrata ważności rejestracji. W myśl bowiem art. 23 pr.pr. traci ona ważność „w razie niewydawania dziennika lub czasopisma przez okres r. od dnia nabycia uprawnień do ich wydawania na czas nieoznaczony lub przerwy w ich wydawaniu przez okres r., jeżeli redakcja nie wystąpi-

⁵² Por. M. Brzozowska-Pasieka, op.cit., s. 284.

⁵³ Tak: J. Sobczak, *Prawo prasowe. Komentarz*, s. 712.

ła o zachowanie rejestracji”. Złożenie wniosku o zachowanie rejestracji przed upływem r. od jej uzyskania – jeżeli wydawnictwo w ogóle nie było wydawane, albo przed upływem r. od zaprzestania wydawania, powoduje zachowanie ważności rejestracji z mocy prawa. Wniosek taki może być ponawiany w związku z upływem kolejnych terminów. Przyjęcie wskazanego w art. 23 pr.pr. rozwiązania „podyktowane jest z jednej strony chęcią przeciwdziałania »rezerwacji« przez redakcję pewnych nazw i określonych jako tytułów czasopism, z drugiej zaś – chęcią zapobieżenia sytuacji, w której *de iure* istnieją liczne tytuły prasowe nieukazujące się jednak na rynku wydawniczym”⁵⁴. Dokonanie wpisu wzmianki o utracie ważności rejestracji sąd rejestrowy zarządza z urzędu.

Odpowiedzialność za niedopełnienie obowiązku rejestracji

Zgodnie z obowiązującym od dnia 19 lipca 2013 r. brzmieniem art. 45 pr.pr.⁵⁵, „kto wydaje dziennik lub czasopismo bez rejestracji albo zawieszono – podlega karze grzywny”. Tego samego dnia wszedł również w życie dodany w ramach tej samej nowelizacji Prawa prasowego art. 54c, w myśl którego „orzekanie w sprawach o czyny, o których mowa w art. 45, następuje na podstawie przepisów ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia”⁵⁶. Zarówno nowe brzmienie art. 45 pr.pr., jak i dodanie nowego art. 54c pr.pr. stanowi konsekwencję powołanego już powyżej wyr. Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 grudnia 2011 r., w którym częściowo zakwestionowana została konstytucyjność art. 45 pr.pr. Trybunał stwierdził mianowicie, że przepis ten w związku z art. 7 ust. 2 pkt 1 i pkt 3 oraz w związku z art. 20 ust. 1 zd. 1 pr.pr., w zakresie dotyczącym czasopism drukowanych, w zakresie, w jakim w poprzednim swym brzmieniu wprowadzał odpowiedzialność karną za wydawanie czasopisma drukowanego bez rejestracji, był niezgodny z art. 31 ust. 3 w związku z art. 54 ust. 1 Konstytucji RP. Zdaniem Trybunału sankcje karne przewidziane w częściowo zakwestionowanym przepisie były zbyt surowe⁵⁷. „W niniejszej sprawie Trybunał orzekł o zaskarżonej regulacji,

⁵⁴ Ibidem, s. 713.

⁵⁵ Nadanym ustawą z dnia 10 maja 2013 r. o zmianie ustawy – Prawo prasowe (Dz.U. 2013, poz. 771), która weszła w życie 19.07.2013 r.

⁵⁶ Tekst jedn. Dz.U. 2013, poz. 395 z późn. zm.

⁵⁷ Orzekając w konkretnej sprawie Trybunał Konstytucyjny odniósł się jedynie do czasopism drukowanych. Zawartą w wyr. argumentację odnieść jednak należy również do dzienników. Ta sama uwaga dotyczy formy, w jakiej dziennik lub czasopismo są wydawane, a więc nie tylko za pośrednictwem druku, ale także Internetu.

skonstruowanej w oparciu o przepis centralny art. 45, z powodu nieproporcjonalności sankcji za niedopełnienie obowiązku rejestracji czasopisma, określonej w art. 45 prawa prasowego, co zostało zaznaczone w brzmieniu sentencji wyr. Uznając obowiązek rejestracji czasopisma za zgodny ze wskazanymi przez skarżącego wzorcami kontroli, Trybunał uważa, że ustawodawca może obowiązek ten zabezpieczyć sankcją, gdyż w przeciwnym wypadku – obowiązywania normy nakazującej rejestrację czasopisma, lecz pozbawionej sankcji (*lex imperfecta*) – ochrona wartości, którym służy obowiązek rejestracji, byłaby niedostateczna. Jednocześnie, co Trybunał pragnie podkreślić, ustawodawca nie powinien uciekać się do sankcji karnej, która nie jest w tej sytuacji konieczna, jest nadmiernie surowa”. Art. 45 pr.pr. przewidywał bowiem, poza grzywną, także karę ograniczenia wolności i stypizował przestępstwo (występek)⁵⁸. Obecnie nie może budzić wątpliwości, że mamy tu do czynienia z wykroczeniem, co w całej pełni potwierdza treść art. 54c pr.pr. Jak bowiem stwierdził Sąd Najwyższy⁵⁹, „jeżeli w ustawie wskazano, że orzekanie co do określonego czynu następuje na podstawie przepisów Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia, to czyn taki zawsze jest wykroczeniem, a więc także wówczas, gdy jest zagrożony karą grzywny wyższą niż 5000 zł.” Ponieważ art. 45 pr.pr. nie wskazuje górnej granicy grzywny, zastosowanie będzie tu miał art. 24 § 1 Kodeksu wykroczeń⁶⁰, zgodnie z którym „grzywnę wymierza się w wysokości od 20 do 5000 zł, chyba że ustawa stanowi inaczej”. W myśl natomiast art. 5 k.w. „wykroczenie można popełnić zarówno umyślnie, jak i nieumyślnie, chyba że ustawa przewiduje odpowiedzialność tylko za wykroczenie umyślnie”. Jako że art. 45 pr.pr. nie przewiduje takiego ograniczenia, odpowiedzialność w nim wskazana dotyczyć będzie zarówno umyślnego, jak i nieumyślnego wydawania

⁵⁸ Jak zauważa M. Olszyński, [w:] M. Brzozowska-Pasięka, M. Olszyński, J. Pasięka, *Prawo prasowe. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 407, „Z samej literalnej treści sankcji karnej (grzywna lub ograniczenie wolności) nie wynika wprost, że zamiarem ustawodawcy było uczynienie z omawianego czynu zabronionego przestępstwa, jednak w literaturze i judykaturze przyjmuje się, że jeśli dany typ czynu zabronionego jest zagrożony karą grzywny lub ograniczenia wolności bez ograniczenia jej górnej wysokości (i znajduje się oczywiście poza przepisami Kodeksu wykroczeń), to taki kształt przepisu oznacza, że karę w danym przypadku można orzec w wysokości przewidzianej przepisami prawa karnego dla danego rodzaju kary, a więc w wysokości wynikającej z przepisów Kodeksu karnego, co jednocześnie czyni dany typ czynu zabronionego występkiem”. Por. także wskazaną tamże przez autora literaturę i orzecznictwo.

⁵⁹ Wyrok z dnia 24 lutego 2006 r., sygn. akt I KZP 52/05, OSNKW 2006, nr 3, poz. 23.

⁶⁰ Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń, tekst jedn. Dz.U. 2013, poz. 482 z późn. zm. (dalej jako k.w.).

niezarejestrowanego albo zawieszzonego dziennika lub czasopisma⁶¹. „Za popełnienie wykroczenia z art. 45 można zatem odpowiedzieć zarówno wtedy, gdy sprawca ma zamiar bezpośredni lub ewentualny wydawać dziennik lub czasopismo bez rejestracji bądź też wbrew decyzji organu rejestracyjnego o zawieszeniu wydawania, jak też gdy sprawca wskutek niezachowania ostrożności wymaganej w danych okolicznościach, mimo że możliwość popełnienia wykroczenia przewidywał albo mógł przewidzieć, wydaje dany tytuł prasowy”⁶².

Summary

Among the laws regulating the press activity, the main one is the obligation to register a daily newspaper or a magazine (Article 20 of the Press Law). The registration application should include the data listed in that Article. Giving the role of a registering body to the courts and not an administrative body, due to their independent nature, fosters the implementation of the free press rule formulated in Article 14 of the Constitution and developed in Article 1 of the Press Law. The ban on preventive censorship and press licensing is included directly in Article 54 Section 2 of the Constitution (this regulation, however, allows introducing by an Act of Parliament an obligation to obtain a license to run a radio or TV station). The registration mode is a kind of broadly understood application system and it is not included in the press licensing model. Nor does it have anything to do with preventive censorship. Regulations of the Code of Civil Procedure on non-litigious proceedings apply for registration procedure, together with alterations resulting from the Press Law. Magazine registration has two main functions: 1) protecting the name of no longer existing press titles (at the same time protecting the publisher's right for the press title); 2) protecting the interests of potential readers. The latter case concerns preventing the reader from being misled about the true identity of a given newspaper. The Constitutional Tribunal noticed that the regulation concerning the registration mode is a limitation of the freedom of speech. However, the Tribunal did not find such a limitation that would breach Article 54 Section 1 or Article 31 Section 3 of the Constitution. Publishing a newspaper or a magazine may be suspended if in a given newspaper or magazine the law has been broken at least three times in a year, which has been confirmed by a valid criminal judgment. The regulations do not stipulate the option of cancelling the registration. It is, however, possible

⁶¹ Do poprzedniego brzmienia art. 45 pr.pr. należało natomiast odnosić art. 8 k.k., zgodnie z którym „występek można popełnić także nieumyślnie, jeżeli ustawa tak stanowi”. Odpowiedzialność wskazana w art. 45 pr.pr. wymagała zatem umyślnego popełnienia określonego w nim występku.

⁶² M. Olszyński, op.cit., s. 411.

that its validity may expire. According to Article 45 of the Press Law, in force since 19 July 2013, a person publishing a newspaper or a magazine without a license or suspended is subject to a fine. Currently such actions constitute a misdemeanour, and not an offence.

Keywords: registration, newspaper, magazine, press, censorship, licensing, freedom of speech

Słowa kluczowe: rejestracja, dziennik, czasopismo, cenzura, licencje, wolność słowa